

Drepturile Copilului în Moldova: din propria lor perspectivă

2025

**Raport pentru informarea Comitetului pentru Drepturile
Copilului privind Lista de Priorități ce preced Raportarea**
realizat de Platforma Copiilor din Moldova

Acest raport a fost transmis Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului pentru a contribui la elaborarea Listei de Priorități ce preced Raportarea. Raportul a fost elaborat în urma consultărilor cu Platforma Copiilor, facilitate de Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, în parteneriat cu UNICEF și ERIKS Development Partner, de asemenea, cu suportul din cadrul proiectului “Susținerea adolescenților și părinților în dezvoltarea abilităților de viață într-un mediu sigur și incluziv”, realizat cu suportul financiar oferit de Plan International.

Coordonatoare proces și conținut: Rodica CAIMAC, expertă în participarea copilului
Consultantă: Smiljana FRICK, expertă în drepturile copilului

Contribuții:

Tatiana STIHARI, coordonatoare a Platformei Copiilor

Gheorghe GALBURA, specialist în comunicare, design și fotografie

Elvira DRANGOI, facilitatoare focus grupuri

Membrii și membrele Platformei Copiilor

Alexandrina Fărîmă, Alina Zait, Ana Turchin, Ana-Maria Revenco, Anastasia Damirov, Andreea Veremciuc, Anghel Rotari, Camelia Grosu, Caraman Roman, Carolina Lisnic, Cătălina Cojocaru, Dumitrița Caminschi, Dumitrița Duda, Ecaterina Tiron, Eva Vameș, Evelina Tcacenco, Felicia Grădinaru, Gabriel Gutanu, Ionela Burduja, Leo Muravski, Lucian Juratu, Marius Ionescu, Maxim Chiriac, Mihaela Grigori, Nichita Covali, Paula Brumă, Paula Russu, Petru Godoroja, Roman Nigai, Victor Cauia-Bagrin

CIDDC este o organizație nonguvernamentală, fondată în 1999. Inspirăm adulții să asculte vocea fiecărui copil și colaborăm cu copiii, familiile, autoritățile, serviciile publice și societatea civilă pentru a elabora și aplica soluții bazate pe drepturile copilului. Pentru mai multe informații, accesați www.drepturilecopilului.md.

**Centrul de Informare și Documentare privind
Drepturile Copilului**

Str. Eugen Coca 15, Chișinău, MD-2008, Republica Moldova

E-mail: office@ciddc.md

Facebook: <https://www.facebook.com/ciddc>

Instagram: <https://www.instagram.com/ciddcmolova/>

Web: drepturilecopilului.md

Platforma Copiilor

https://www.instagram.com/platforma_copiilor/: **Instagram**

<https://www.tiktok.com/@platformacopiilor>: **TikTok**

<https://www.facebook.com/platformacopiilor>: **Facebook**

platformacopiilor.md: **Web**

Conținutul, opiniile și modul de exprimare a informației nu reflectă neapărat punctul de vedere al agenților finanțatori.

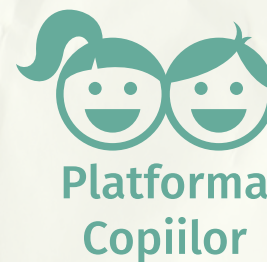
Fotografiile incluse în raport au fost realizate în cadrul activităților Platformei Copiilor. Ele sunt prezentate cu scop ilustrativ și nu reflectă neapărat conținutul textelor alăturate.

I. INTRODUCERE.....	4
1. <u>Cine este Platforma Copiilor?</u>	5
2. <u>Metodologia de elaborare a raportului</u>	7
II. PRINCIPIILE GENERALE.....	9
1. <u>Dreptul la opinie</u>	10
1.1. <u>Participarea copiilor la luarea deciziilor în familie</u>	10
1.2. <u>Participarea copiilor la luarea deciziilor în școală prin intermediul consiliilor elevilor</u>	11
1.3. <u>Participarea copiilor la luarea deciziilor în școală: alegerea orelor opționale</u>	13
1.4. <u>Participarea copiilor în elaborarea politicilor publice și a legilor</u>	14
2. <u>Non-discriminare</u>	15
2.1. <u>Experiențele copiilor de etnie romă</u>	15
2.2. <u>Experiențele copiilor ucraineni - refugiați în Moldova</u>	19
2.3. <u>Experiențele copiilor LGBTQI+</u>	20
III. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CIVILE.....	24
1. <u>Situația copiilor apărători ai drepturilor omului</u>	25
IV. DREPTUL LA PROTECȚIE ÎMPOTRIVA ORICĂREI FORME DE VIOLENȚĂ.....	28
1. <u>Violența fizică și emoțională față de copii</u>	29
2. <u>Violența sexuală față de copii</u>	30
3. <u>Violența față de copii în mediul online</u>	31
V. DREPTUL LA SĂNĂTATE.....	33
1. <u>Lipsa accesului și a calității serviciilor de sănătate, inclusiv a celor de sănătate mintală</u>	34
2. <u>Condițiile de igienă și sanitație în școală</u>	36
3. <u>Educația sexuală în școală</u>	39
VI. DREPTURILE COPILULUI ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR.....	42
1. <u>Problemele de mediu</u>	43
2. <u>Educația ecologică în școli</u>	45
VII. DREPTUL LA EDUCAȚIE.....	46
1. <u>Taxe informale</u>	47
2. <u>Transport</u>	48
3. <u>Lipsa cadrelor didactice</u>	48
3.1 <u>Clase supraaglomerate</u>	49
3.2 <u>Metode de predare învechite</u>	49
4. <u>Manuale, echipamente</u>	51
5. <u>Programa școlară</u>	52
6. <u>Pauze</u>	54

I. INTRODUCERE

1. Ce este Platforma Copiilor?

Platforma Copiilor a fost inițiată în anul 2017 de către copii, care au participat anterior în procesul de raportare a Moldovei către Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului (CDC), având scopul de a menține și extinde participarea copiilor prin intermediul canalelor digitale. Susținută de Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului, Platforma a devenit un spațiu sigur, incluziv și prietenos (online și offline), în care copiii pot explora drepturile lor, stabili priorități și pot desfășura activități de monitorizare și advocacy în conformitate cu recomandările CDC.

În perioada anilor 2017 - 2025, peste 150 de copii au fost membri activi ai Platformei Copiilor, iar mai mult de 3.000 au fost consultați la elaborarea rapoartelor, care au stat la baza activităților de advocacy. Mulți alți copii au contribuit prin intermediul canalelor de social media ale Platformei – Instagram și TikTok. Fetele și băieții care au participat în cadrul Platformei, proveneau din diferite zone ale Moldovei, atât urbane, cât și rurale, având, de regulă, vârste între 12 și 17 ani. Unii membri erau din Transnistria, alții refugiați din Ucraina, iar alții erau parte din comunitatea LGBTQI+.

ACTIVITĂȚI CHEIE

Din 2017, Platforma Copiilor și-a concentrat cercetările pe teme-cheie legate de drepturile copilului, alese de copii prin monitorizare participativă, activități de conștientizare și advocacy :

● În 2018 – Toaletele din instituțiile de învățământ

Platforma a elaborat un raport despre starea deplorabilă a toaletelor din școli, urmat de campania „Salutări din Școala Mea” și o masă rotundă cu autoritățile naționale și locale. Copiii au continuat să atragă atenția asupra acestei probleme și în anii următori, astfel contribuind la creșterea alocărilor bugetare și la sporirea interesului public față de subiect – în special în timpul pandemiei COVID-19.

● În 2018 – Copii Apărători ai Drepturilor Omului (CADO)

În colaborare cu alte grupuri de copii ale Alianței ONG-urilor active în domeniul protecției sociale a copilului și familiei (APSCF) din Moldova, membrii Platformei au contribuit la prezentarea raportului copiilor către Comitetul CDC cu ocazia Zilei de Discuțiilor Generale din 2018. Subiectul CADO a devenit o prioritate pentru Platforma Copiilor, inclusiv în cadrul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală al Moldovei și în colaborarea cu Raportorul Special ONU pentru Apărătorii Drepturilor Omului. Aceste eforturi au dus la o recunoaștere sporită a copiilor apărători ai drepturilor omului de către Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului și la includerea prevederilor corespunzătoare în Legea privind Drepturile Copilului din Moldova, adoptată în 2023.

● În 2019 – Consiliile Elevilor

Platforma a dezvoltat un joc interactiv, a elaborat un raport și a organizat o masă rotundă cu autoritățile relevante pentru a discuta recomandările-cheie și a promova o participare

semnificativă a elevilor în procesul decizional în școală. Mai multe recomandări ale copiilor au fost reflectate în Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliilor Elevilor, aprobat în anul 2023, de către Ministerul Educației și Cercetării, precum și în dezvoltarea altor structuri reprezentative pentru participarea copiilor, cum ar fi Consiliile Copiilor ale Avocatului Poporului.

● În 2021 – Educația sexuală

Platforma a lansat un raport și campania online #întrebămexperta, totodată au inițiat un dialog cu factorii de decizie pe această temă sensibilă în Republica Moldova. Pornind de la această inițiativă, Platforma Copiilor a continuat să exploreze aspecte specifice ale educației sexuale comprehensive. Raportul despre Intimitatea Emoțională a fost publicat în 2024 și discutat în cadrul a două mese rotunde, cu participarea actorilor-cheie, inclusiv Avocatul Poporului pentru Drepturile Copilului, Ministerul Educației și Cercetării și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație. A fost lansată o campanie online pentru a crește gradul de conștientizare cu privire la acest subiect important, dar încă atât de neglijat.

● În urma activităților de advocacy desfășurate în mod constant de Platforma Copiilor și susținătorii acesteia, se preconizează că anumite elemente ale educației sexuale comprehensive vor fi integrate în curriculumul școlar național până la sfârșitul anului 2025. Platforma a contribuit, de asemenea, la consultările Consiliului Europei pentru elaborarea Ghidului privind educația sexuală comprehensivă, publicat în 2025.

2. Metodologia de elaborare a acestui raport

Raportul din 2025 se bazează pe rapoartele elaborate de către Platforma Copiilor începând cu anul 2017 și evidențiază prioritățile actuale din Republica Moldova pentru Comitetul ONU pentru Drepturile Copilului. Raportul a fost realizat de noul grup de copii al Platformei Copiilor, cu vârste între 12 și 16 ani, proveniți din zone urbane și rurale ale țării. Deși unii dintre aceștia au experiență anterioară în inițiative similare, pentru majoritatea a fost prima oportunitate de a se implica în promovarea drepturilor copilului ca apărători ai drepturilor omului. Pentru a asigura o participare semnificativă, începând cu luna mai 2025, au fost organizate o serie de ateliere cu prezență fizică a membrilor. Atelierele au inclus activități de consolidare a grupului, focusate pe metode de lucru incluzive și crearea unui spațiu sigur, în care copiii să poată învăța unii de la alții și să facă schimb de idei. Având în vedere lipsa unei educații cuprinzătoare privind drepturile omului în Republica Moldova, s-a acordat mai mult timp studierii Convenției ONU privind Drepturile Copilului, procesului de raportare și recomandărilor anterioare ale Comitetului.

„Am aflat lucruri noi despre articolele din convenție. Am lucrat într-o atmosferă prietenoasă, nici nu am observat cum a trecut ziua. În urma studierii Convenției, am înțeles că toate drepturile, într-adevăr, sunt legate în lanț, adică interdependente.” (PC_2025)

„Știu acum mai multe despre ONU și despre Comitet.” (PC_2025)

Totuși, grupul și-a dedicat cea mai mare parte a muncii pe revizuirea rapoartelor și actualizarea informațiilor existente privind situația drepturilor copilului în Republica Moldova.

„M-au impresionat rapoartele dezvoltate de membrii Platformei de până acum. Mi-am dat seama că noi trăim experiențe asemănătoare, pentru că puține lucruri s-au schimbat pe parcursul anilor.” (PC_2025)

Majoritatea problemelor semnalate în rapoartele anterioare ale copiilor rămân în continuare relevante, iar actualizările aduse de grup contribuie la o mai bună înțelegere a modului în care aceste probleme afectează astăzi copiii din Republica Moldova. Printre noile subiecte abordate de grup se numără dreptul la educație, protecția împotriva violenței, impactul schimbărilor climatice asupra drepturilor copilului și modul în care copiii folosesc inteligența artificială. Teme precum lipsa respectului față de opinia copiilor, experiențele de violență, îngrijorările legate de siguranță și rolul copiilor ca apărători ai drepturilor omului se regăsesc pe parcursul întregului raport, evidențiind domeniile-cheie în care copiii desfășoară activități de advocacy.

Pentru a se asigura că raportul include vocile copiilor care sunt, de regulă, excluși, au fost organizate două focus grupuri: unul cu copii romi (12 fete și 11 băieți, cu vârsta de 13-17 ani) și altul cu copii refugiați din Ucraina (9 fete și 7 băieți, cu vârste cuprinse între 7 și 13 ani). Perspectivile copiilor LGBTQI+ au fost colectate printr-un sondaj online, distribuit de membrii actuali ai Platformei în grupurile lor de colegi, în intervalul lunilor iunie și iulie. La sondaj au răspuns 5 persoane – 3 fete și 2 băieți, cu vârste cuprinse între 12 și 16 ani.

Grupul Platformei Copiilor a fost sprijinit de echipa Centrului de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului (CIDDC) din Moldova, inclusiv de doi facilitatori tineri – foști membri ai Platformei – care au ajutat la sintetizarea rapoartelor anterioare și la elaborarea materialelor și metodelor de lucru accesibile copiilor.

„Informația ne este transmisă într-un mod interesant și asta îmi place.” (PC_2025)

Facilitatorii au redactat acest raport, care a fost validat de către copii înainte de a fi transmis Comitetului ONU pentru Drepturile Copilului. Grupul își va continua implicarea și în următoarele etape ale ciclului de raportare către Comitet.

II.PRINCIPIILE GENERALE

1. Dreptul la opinie

1.1. PARTICIPAREA COPIILOR LA LUAREA DECIZIILOR ÎN FAMILIE

Copiii consideră că deciziile pe care le pot lua în mod independent, au legătură directă cu vârsta lor la momentul luării deciziei. Atunci când sunt mici, alegerile lor sunt limitate de către adulții din jur, deoarece adulții iau acele decizii în locul lor. Însă, pe măsură ce cresc, copiii își dezvoltă capacitatea de a schimba unele decizii luate de adulți pentru ei, spre exemplu își pot schimba religia.

„Când eram mai mic părinții decideau pentru mine, dar cu cât cresc mai mare pot să decid singur.” (PC_2025)

Uneori, atunci când iau decizii pentru ei înșiși, sunt nevoiți să „negocieze” cu părinții pentru ca aceștia să le accepte decizia sau să-i ajute să o pună în aplicare.

„Negociez, aduc argumente de ce e important pentru mine, mai ales dacă e nevoie de bani pentru a realiza decizia luată.” (PC_2025)

În familie, anumite decizii sunt consultate cu copiii, iar altele sunt impuse fără discuții. Unii copii au menționat că nu pot influența locul de trai al familiei, situația financiară pe care o au, cheltuielile de întreținere.

„Nu eu decid unde trăiesc, repartizarea bugetului, achitarea facturilor.” (PC_2025)

Totuși, în ceea ce privește deciziile de zi cu zi – care au impact direct asupra propriei vieți – unii copii de vârste mai mari au afirmat că părinții îi consultă și le respectă alegerile personale.

„Aleg ce să măncânc, cum îmi aranjez camera, ce vestimentație port, cum îmi petrec timpul liber.” (PC_2025)

„Ajut la alegerea mobilei, la decorul camerei.” (PC_2025)

1.2. PARTICIPAREA COPIILOR LA LUAREA DECIZIILOR ÎN ȘCOALĂ PRIN INTERMEDIUL CONSILIULUI ELEVILOR

Consiliile elevilor rămân slab dezvoltate ca mecanism prin care copiii pot influența luarea deciziilor în școală. În 2025, copiii semnalează aceleași probleme ca și în anul 2019, principalele aspecte fiind:

Componenta consiliului elevilor

De cele mai multe ori, consiliile elevilor sunt formate din copii care au note mari, un comportament „exemplar” sau care participă activ la diverse activități în cadrul sau în afara școlii. De obicei, acești elevi sunt șefii de clasă.

„În consiliu sunt elevii cu media mare.” (Raport_opinie_2019)

„În consiliul elevilor sunt copii ai căror părinți sunt profesori, copii cu note de la 9 în sus sau sunt favoriții profesorilor.” (PC_2025)

„În clasa a 5-a se alege un candidat pentru a face parte din consiliu, și rămâne membru până în clasa a 9-a.” (PC_2025)

Transparența alegerilor membrilor în consiliul elevilor

În multe instituții, se organizează alegeri doar pentru ocuparea funcției de președinte al consiliului elevilor, nu și pentru selectarea celorlalți membrii ai echipei. Dar există situații în care alegerile au o formă tokenistică și în funcția de președinte al consiliului este numit elevul ales de profesori, nu de copii.

„Promovează un elev în funcția de președinte al consiliului elevilor fără alegeri corecte.” (PC_2025)

„Profesorii propun anumiți elevi în funcții sau la evenimente, fără consultarea opiniei elevilor și fără concurs.” (PC_2025)

„Dacă profesorii nu consideră că copilul ales de elevi e demn pentru funcția de președinte, ei pun presiune pe acel elev, zicându-i că îi va fi greu cu așa multă responsabilitate.” (PC_2025)

Deși, conform regulamentelor școlare, crearea și funcționarea consiliilor elevilor sunt obligatorii, în unele școli, acest lucru nu se întâmplă. Întâlnirile membrilor sunt organizate formal, adesea la ore nepotrivite pentru elevii fac naveta și nu pot rămâne după lecții ca să participe la ședințe.

„La noi consiliul există pe hârtie, dar nu mult se implică în viața elevilor.” (PC_2025)

*„Consiliul elevilor nu are așa mult spațiu și libertatea, ca să organizeze ceva.”
(PC_2025)*

*„Unii elevi nu pot să rămână după lecții la ședințe, dar nici nu prea se fac ședințe.”
(PC_2025)*

Rolul consiliilor elevilor

Majoritatea elevilor au remarcat, că cele mai frecvente activități organizate de consiliul din școala lor, sunt cele cultural artistice/festive, și anume: serată tematică, serată dansantă, concert etc. Multe fete și băieți au menționat frecvent și activitățile de caritate. **(Raport_opinie_2019)**

„Au fost organizate activități inutile, spre exemplu: recital de poezie.” (PC_2025)

„La mine în școală tot se organizează recital de poezie.” (PC_2025)

Mulți copii nu cunosc care este rolul consiliilor elevilor și consideră că funcția de consultare a opiniei elevilor despre viața școlară este realizată de consiliul elevilor atunci când acesta îi consultă despre cum pot fi organizate activitățile culturale.

(Raport_opinie_2019)

Consultarea opiniei elevilor de către consiliile elevilor

Până în prezent, consultarea opiniei elevilor cu privire la aspecte importante pentru ei, este realizată sporadic. Totodată, copiii nu sunt informați despre rezultatele consultărilor care au loc, și cum opiniile lor au influențat deciziile luate. Există situații, când copiii sunt muștrați pentru răspunsurile oferite în timpul consultărilor. În consecință, elevii nu sunt motivați să participe la consultări deschise și nu se simt în siguranță să-și exprime opinia vizavi de o problemă din școală.

„Ne-au întrebat ce nu ne place în școală, eu am răspuns că nu îmi place cumătrismul. Apoi a aflat directoarea despre ce am spus și mi-a reproșat.” (PC_2025)

„Elevii nu se adresează consiliului de elevi. Administrația oricum nu ascultă de ei și nici nu își dă interesul să cunoască părerea elevilor.” (PC_2025)

„Au loc consultări tokenistice.” (PC_2025)

Transparența deciziilor

În majoritatea instituțiilor, participarea membrilor consiliilor elevilor este lipsită de transparență. Rareori, elevii sunt informați cu privire la rezultatele obținute în urma transmiterii către administrație a anumitor propuneri din partea consiliilor elevilor.

Totodată, administrația școlii, la fel nu comunică elevilor despre deciziile luate în urma analizei propunerilor din partea elevilor.

„Nici membrilor consiliului, nici celorlalți elevi, administrația nu li spune, dacă e posibil sau nu să fie realizate anumite propuneri propuse de consiliul elevilor.” (PC_2025)

Conform **Regulamentului de organizare și funcționare** al Consiliului elevilor, un reprezentat al consiliului trebuie să fie delegat la ședințele Consiliului de administrație. Deși, acest lucru se întâmplă, participarea acestuia, în mare măsură, e formală. Dacă elevul înaintează propuneri, ele nu sunt luate în serios, inclusiv, când se discută și se planifică bugetul școlii. Astfel, puține consilii școlare au bugete alocate pentru activitate sa.

„La Consiliul de administrare participă un elev, dar nu se ia în calcul opinia elevilor, i se spune: ”voi sunteți mici” și ”adulții știu mai bine””. (PC_2025)

1.3. PARTICIPAREA COPIILOR LA LUAREA DECIZIILOR ÎN ȘCOALĂ: ALEGEREA DISCIPLINELOR OPȚIONALE

Deși, conform legii, elevii au dreptul să aleagă liber disciplinele opționale, în practică acest lucru se întâmplă diferit. Elevii rar sunt întrebați, care lecții opționale doresc să învețe sau administrația le propune o listă predefinită. Există situații în care copiii studiază aceeași disciplină, mai mulți ani la rând, pentru că școala nu dispune de cadre didactice pregătite pentru anumite discipline opționale, fie pentru că trebuie să asigure numărul de ore de lucru, profesorilor care activează. În unele cazuri, alegerea elevilor e influențată de profesorii care predau disciplinele care finalizează cu examen, pentru a aloca mai mult timp pregătirii de examene.

„Am vrut să facem engleza și pentru că nu era profesor, administrația nu ne-a permis. Doar o profesoară la toată școala era.” (PC_2025)

„În gimnaziu, profesorul cu care am făcut anii precedenți ora opțională, scrie cererea, iar noi o semnăm. În așa fel, ani la rând facem același curs opțional.” (PC_2025)

„Ne-a impus să facem cursul opțional la disciplina la care aveam examene. Ne spune: „dacă vrei să dai examenele cu bine, trebuie să învețați.” Asta la fel este o forma de manipulare din partea profesorului.” (PC_2025)

1.4. PARTICIPAREA COPIILOR ÎN ELABORAREA POLITICILOR PUBLICE ȘI A LEGILOR.

În anul 2024, Platforma Copiilor a participat la elaborarea unui set de instrumente privind participarea copiilor în elaborarea legilor, care a fost prezentat într-o Ședință a Parlamentului unui grup de deputate și Avocatului Copilului. Setul conține recomandări specifice pentru autorități cu privire la cum să implice copiii la toate etapele elaborării legilor, care îi vizează direct.

Au fost făcuți pași importanți în recunoașterea participării copiilor la luarea deciziilor prin colaborarea copiilor cu Avocatul Copilului, ceea ce contribuie la identificarea mai multor oportunități de a face vocile copiilor auzite, în procese care afectează toți copiii. Cu toate acestea, aceste oportunități sunt încă puține, iar aspecte importante din viața copiilor, cum ar fi educația, sănătatea sau siguranța, nu sunt acoperite. Participarea copiilor rămâne dependentă de sprijinul societății civile și este văzută ca un bonus binevenit, nu ca o parte necesară a procesului.

De exemplu, copiii au fost consultați în procesul de elaborare a celei mai recente Strategii Naționale de protecție a copilului, însă nu și în procesul de adoptare a noii Legi privind Drepturile Copilului.

Mai mult, procesele de consultare rămân limitate în ceea ce privește cerințele de bază pentru participarea autentică a copiilor (CRC GC 12): numărul copiilor implicați este redus, participarea nu este incluzivă, lipsesc materialele adaptate copiilor, timp redus pentru consultare. Copiii nu primesc nicio formă de feedback cu privire la modul în care opiniile lor au fost luate în considerare.

*„Am participat la Forumul Național al Drepturilor Copilului și am prezentat cum sunt respectate drepturile copilului. Am făcut recomandări autorităților, dar nu am primit încă niciun feedback.”
(PC_SRHRD_2022)*

„Nu există legi prietenoase cu copiii.” (PC_SRHRD_2022)

„Regulamentele școlare sunt făcute de adulți și pentru mine este dificil să înțeleg ce este menționat acolo.” (PC_SRHRD_2022)

Aceste obstacole împiedică participarea semnificativă a copiilor și ei sunt extrem de demotivați.

Mulți tineri renunță la ideile lor pentru că nu sunt luați în serios, nu primesc niciun răspuns din partea autorităților sau a administrației școlii. (PC_SRHRD_2022)

În concluzie, participarea copiilor în elaborarea politicilor și legilor în Republica Moldova se află într-o etapă incipientă. Mulți reprezentanți ai autorităților și instituțiilor din stat nu au o înțelegere clară asupra motivului pentru care vocea copiilor contează și cum pot fi aceștia implicați într-un mod respectuos, sigur, incluziv și cu adevărat semnificativ.

2. Non-discriminare

2.1. EXPERIENȚELE COPIILOR DE ETNIE ROMĂ

Participanții la focus grup au raportat că foarte puțini copii de etnie roma frecventează școala, în mod regulat și finalizează ciclul de studii gimnazial, care este obligatoriu. Sunt copii, mai ales fete, care nu au mers deloc la școală, unii învață doar câțiva ani, iar alții sunt înmatriculați cu mult mai târziu decât vârstă școlarizării de 7 ani. Copiii afirmă că majoritatea

părinților și adulților cu autoritate din comunitatea romilor, înscriu copiii la școală doar ca să învețe a citi și scrie, și nu ca să studieze ceva mai aprofundat sau să își facă o carieră. Aceștia consideră că educația sau obținerea unei calificări profesionale nu este o necesitate, ci pierdere de timp. Deseori, ei abandonează studiile pentru a deveni cât mai repede independenți financiar.

„Părinții m-au dat târziu la școală. Dacă ești mai mare ca restul colegilor de clasă, te simți rușinat și nu vrei să mai mergi acolo.” (Roma_FG_2025)

„Nu văd rostul de a termina clasa a 9-a, oricum nu voi merge la universitate. Trebuie să îmi bat capul cum să câștig bani pentru familie.” (Roma_FG_2025)

„Avem nevoie doar de cunoștințele de bază și să știm să ne orientăm ca să câștigăm bani. Asta la școală nu te învață. Asta te învață cei mai mari din familie, rudele etc.” (Roma_FG_2025)

Totodată, în opinia copiilor, puțini părinți sunt pregătiți să se ocupe corespunzător de creșterea, îngrijirea și educarea copiilor lor. Mulți din ei, nu sunt deprinși să acorde copiilor suportul de care au nevoie în dezvoltarea capacităților sale, și pun pe seama copiilor prea multe responsabilități. Ei nu iau în serios emoțiile și experiențele trăite de copii, și îi îndeamnă să se descurce singuri, drept dovadă că aceștia pot fi independenți și curajoși.

„Atunci când ne mutăm, părinților nu le este de școala mea. Ei nu se gândesc cu ce eu mă voi ocupa, ce voi face eu, în tot timpul cât ei lucrează. Ei au alte îngrijorări atunci, au de rezolvat chestii mai importante.” (Roma_FG_2025)

„Părinții nu înțeleg de ce școala ar fi importantă pentru noi. Îmi spun că studiile nu au rost, diploma nu are valoare.” (Roma_FG_2025)

„Părinții mă lasă la dorința mea, să aleg eu, dacă să merg sau nu astăzi la școală. Ei nu vor rezolva problemele, pe care le am eu cu profesorii. Părinții îmi spun: dacă nu îți place, pur și simplu nu te duce. Și nu se va întâmpla nimic, nimeni nu mă ceartă pentru asta.” (Roma_FG_2025)

„Mulți părinții nu știu ce să facă cu copiii lor, nu știu cum să îi educe și îi trimit la școală. Dar când te duci la școală, ți se spune că trebuie să ai 7 ani de acasă.” (Roma_FG_2025)

O mare parte din copiii, care au mers sau merg în prezent la școală, sunt de părere că unii profesorii sunt foarte stricți și au un comportament violent față de elevi: strigă, îi presează psihologic, îi lovesc, îi impun să care lucruri, îi forțează să curețe/spele după toți etc. Totodată, mai mulți copii roma au simțit tratament discriminatoriu față de ei pe criteriu de

apartenență etnică sau limbă vorbită, fiind excluși din consiliile elevilor și alte activități care au loc în instituții. Aceste lucruri îi fac pe copii să refuze să meargă la școală sau să participe la evenimente, să frecventeze doar lecțiile care le place sau la care se simt în siguranță. Ei își doresc ca în școală, să aibă dreptul de a preda doar oamenii calificați și pregătiți să lucreze cu copiii.

„Profesorii sunt obosiți și deseori răbufnesc asupra copiilor, pentru că nu iubesc copiii.”
(Roma_FG_2025)

„Țin minte un caz, când profesoara s-a apropiat de copil și l-a lovit în cap.” (Roma_FG_2025)

„Nu am auzit de existența consiliului elevilor în școală.” (Roma_FG_2025)

„Nouă ne acordă mai puțină atenție. Unii profesori ne spun deschis: nu ai să faci mare treabă la școală, că ești roma. Foarte puțini apreciază faptul că vii la școală, chiar de ești roma.”
(Roma_FG_2025)

„Unii colegi fac bullying copiilor pentru că provin din comunitatea roma. Cu mine se comportau bine, dar cu doi colegi de ai mei se comportau foarte urât, îi numeau cu cuvinte necenzurate, îi etichetau. Profesorii nu fac nimic în privința asta.” (Roma_FG_2025)

Comunitățile de romi trăiesc adesea separat de restul populației. Chiar și în orașele cu infrastructură dezvoltată, comunitățile de romi sunt excluse și nu au acces la servicii de bază. Participanții la focus grupuri au menționat că infrastructura din cartierul lor este foarte slab dezvoltată, ceea ce îngreunează accesul copiilor la educație, servicii medicale, activități de recreere și alte servicii locale care le-ar putea facilita integrarea socială.

Copii ne-au raportat că: nu au transport public, drumurile sunt foarte deteriorate, nu

există școli și grădinițe în apropiere, gospodăriile suferă deconectări frecvente de la curentul electric, nu este apeduct sau sistem de canalizare. În plus, serviciile de salubritate nu evacuează deșeurilor din regiune ani de zile, din acest motiv unele cartiere sunt în stare sanitară deplorabilă.

„Avem probleme cu colectarea deșeurilor. Serviciile de salubritate nu ajung la noi pe deal, că nu au drum de acces și astfel gunoiul nu e evacuat ani la rând. Sunt unele raioane în starea foarte proastă, condiții anti-sanitare totale, nu mai ai chef să te plimbi sau să faci activități afară, în siguranță.” (Roma_FG_2025)

Majoritatea tinerilor nu văd perspective de angajare în localitatea lor, din cauza stereotipurilor și miturilor care circulă în societate despre ei. Mulți aleg să emigreze după ce împlinesc majoratul, pentru a identifica mai multe oportunități de lucru, mai remunerate. Totodată, copii nu se simt în siguranță pe străzile din localitatea lor și nu au încredere în instituțiile statului. Aproape zilnic, ei se ciocnesc cu situații de discriminare și violență din cauza că sunt romi.

„Avem reputație proastă. Nimeni nu ne angajează, chiar dacă sunt unii din noi care fac studii. Totul e scump, de asta noi emigram în Europa sau Rusia.” (Roma_FG_2025)

„Un grup de băieți strigau din urma la o fată: ”fuuu!” (a se înțelege o atitudine desprețuitoare). Îi comentau culoarea pielii, cum era îmbrăcată și cum arată.” (Roma_FG_2025)

„În transport, doi băieți vorbeau că țiganii fură, cerșesc și nu vor să lucreze. Asta m-a afectat mult.” (Roma_FG_2025)

„Uneori te duci în magazine și imediat simți cum te urmărește cineva, oamenii cred că vrei să furi ceva.” (Roma_FG_2025)

„Chiar și pe internet circulă multe glume pe seama romilor.” (Roma_FG_2025)

Copii nu cunosc unde și de la cine ar putea solicita ajutor în situații dificile, dar nici nu au încredere că cineva îi va ajuta. Puțini copii simt că pot apela la părinți sau alți adulți, ei mai degrabă solicită sfaturi de la prieteni sau găsesc soluții singuri.

„Cu timpul, am dezvoltat auto-ironia. Și astfel, cei care ne tachinează ne lasă în pace mai repede.” (Roma_FG_2025)

„Nu vada sens să mă adresez la părinți și să împărtășesc ceva, pentru că oamenii oricum nu se schimbă de la asta.” (Roma_FG_2025)

„Rezolvăm conflictele noi singuri sau chemăm prietenii. În unele cazuri, recurgem la metode mai dure (a se înțelege ”bătaie”). Gluma nu mereu funcționează.” (Roma_FG_2025)

De obicei, atunci când copiii se îmbolnăvesc, **părinții se adresează la medici doar în cazuri grave (infecții, fracturi)**. Acest lucru se întâmplă din cauza lipsei de încredere în **competențele personalului medical**, dar și pentru că preferă să se trateze prin intermediul deferitor metode tradiționale, transmise din generație în generație, utilizate pe larg, în comunitățile rome.

Părinții știu să ne lecuiască singuri. Este o regulă nescrisă la noi – nu ne ducem la medic decât atunci când e o problemă serioasă. (Roma_FG_2025)

Unii tineri nu se adresează la policlinici, spitale, pentru că le este frică că li se va refuza **consultația la medic, din cauza că sunt romi**. Totodată, fetele mai ales, simt rușine și disconfort, când sunt rugate să se dezbrace pentru control (a se înțelege control ginecologic). Copiii nu vor ca cineva străin să vadă corpul lor, să îl atingă și/sau să facă anumite proceduri medicale (injecții, ecografii, intervenții etc.).

2.2. EXPERIENȚELE COPIILOR UCRAINENI - REFUGIAȚI ÎN MOLDOVA

Majoritatea profesorilor strigă la elevi, îi umilesc, îi numesc cu cuvinte urâte, iar unii chiar își permit să bată elevii. Astfel, copii frecventează cu plăcere doar disciplinele la care profesorii sunt înțelegători, este vesel la lecție, nu se plictisesc, le permit să iasă la pauze, ca să se joace, să alerge.

„Profesorii mereu strigă la noi, ba că nu ai citit un cuvânt corect, ba că nu ai auzit bine ceva sau pentru că ai greșit în caiet. Strigă la fiecare greșeală a noastră. Profesorii sunt răi, cu unele excepții.” (Refugiați_FG_2025)

În timpul pauzelor dintre lecții copiii sunt impuși să facă temele pentru acasă sau fac lecție prelungită. Prin urmare, copiii nu reușesc să mănânce, să meargă la toaletă sau să facă un pic de mișcare între lecții.

„Avem lecții permanent, nu avem pauze, pentru ca să nu ieșim afară și să nu alergăm pe coridoare. Profesoara vrea să ne vadă în clasă. Nu avem timp de nimic la pauze.” (Refugiați_FG_2025)

Există profesori, care pun pe seama unor elevi, menținerea ordinii în clasă și disciplinarea colegilor, ceea ce îi poate expune la anumite riscuri și, uneori, generează conflicte între copii.

„Dacă profesoara iese din cabinet, este numit un elev, care să noteze cine face gălăgie și apoi acel elev îi transmite profesoarei lista cu elevii care s-au comportat rău. De obicei, asta face șeful clasei.” (Refugiați_FG_2025)

Unii copii simt că sunt tratați diferit de către anumiți profesori, din cauza că nu cunosc limba română. Aceștia primesc mai multe sarcini la limba română și la programul de lecții prelungite.

„Îmi este greu să învăț româna, eu nu pot vorbi în română, nu înțeleg această limbă, dar profesoara se comporta urât cu mine, din cauza asta. Cu ceilalți colegi vorbea normal, dar pe mine parcă mă ura și îmi dădea ca eu să fac mai multe teme, anume pentru că sunt ucraineană.” (Refugiați_FG_2025)

2.3. EXPERIENȚELE COPILOR LGBTQI+

Dreptul la educație

Copiii, care fac parte din comunitatea LGBTQI+, merg la școală, învață și fac activități împreună cu ceilalți copii, însă spre deosebire de ceilalți, ei sunt tratați diferit de către adulții, care activează în școală.

Majoritatea profesorilor adoptă un comportament ignorant și chiar agresiv, față de copiii LGBTQI+: nu le acordă atenție în timpul lecțiilor, îi exclud, intenționat, de la anumite activități, fac remarci jignitoare la adresa lor, îi umilesc, iar uneori, pot chiar să îi agreseze. Ei nu se implică și nu oferă sprijin, în cazurile în care copiii LGBTQI+ sunt expuși anumitor riscuri, cum ar fi violența fizică și emoțională din partea altor elevi.

Deseori, copiii se simt neînțeleși și marginalizați de către ceilalți copii, fiind batjocoriți pentru felul cum arată sau se îmbracă.

„Atitudinea elevilor și a altor persoane care activează în școală, față de copiii din comunitatea LGBTQI+ este scandaloasă. Ei sunt înjosiți, agresati, discriminați și marginalizați.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

Protecție împotriva violenței

Copiii din comunitatea LGBTQI+ trăiesc experiențe de abuz și neglijare, aproape zilnic. Aceștia povestesc că, deseori, sunt expuși la diverse forme de violență: se fac glume pe seama lor, sunt înjurați, maltratați, izolați și amenințați de cei din jur.

Actele de violență asupra copiilor LGBTQI+ se întâmplă atât acasă, în instituții, cât și în stradă, dar foarte rar intervine cineva ca să îi protejeze. Majoritatea din ei cresc în frică, și sunt permanent îngrijorați de reacția celor care află despre orientarea lor sexuală, pentru că din acest motiv, devin ținta bullying-ului și ușor pot fi insultați și/sau bătuți.

„Se vorbește mult despre protecție, dar în realitate nu toți copiii sunt protejați, mai ales noi. Lumea închide ochii și spune „nu e treaba mea”, iar când raportezi ceva, nu întotdeauna se iau măsuri.” **(Copil LGBTQI+ _2025)**

Din cauza faptului că societatea nu acceptă diversitatea și manifestă agresivitate față de membrii comunității LGBTQI+, copii nu pot vorbi deschis despre nevoile lor și rareori divulgă ceea ce simt în legătură cu corpul lor și aparența la un anumit grup. În consecință, starea emoțională a copiilor este foarte afectată, ei se auto-izolează, suferă singuri, în tăcere, neștiind unde și la cine să apeleze după ajutor. Există cazuri de depresii și suicid în rândul copiilor LGBTQI+.

„Oamenii nu te respectă. Există multe cazuri de ridiculizare, umilință și atingeri nedorite. Fie la școală sau în localitate, este imposibil să eviți disprețul și hărțuirea din partea celorlalți.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

Copiii afirmă, că aceleași dificultăți și riscuri, întâmpină în mediul online. Ei primesc multe comentarii răutăcioase, umilitoare și observă replici de instigare la ură din partea unor utilizatori, față de comunitatea LGBTQI+.

„Copii din comunitatea LGBTQI+ nu sunt în siguranță în Republica Moldova. Oricând pot fi agresati verbal, fizic, pe stradă, la școală chiar și în familie. Acești copii trăiesc cu frică. Iar în mediul online nu este mai sigur. Comentariile rele și amenințările nu dispar, apar și tot apar.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

Dreptul la opinie

De cele mai deseori, opinia copiilor LGBTQI+ nu este luată în considerare, chiar dacă uneori este consultată împreună cu alți copii. Ei nu își pot exprima părerile în siguranță, căci dacă se întâmplă că opiniile lor diferă de a majorității, sunt ironizați și luați în derâdere. În cazul în care într-un grup de oameni, nu este cunoscut faptul că un copil este homosexual sau lesbiană, părerile acestora sunt ascultate și pot fi implementate, însă după ce ceilalți află despre orientarea sexuală a acelui copil, atunci grupul începe să îl judece și opinia lui nu mai contează.

„Copiii din comunitatea LGBTQI+ nu sunt luați în serios deloc. Nimeni nu ascultă ce au ei de spus. Li se spune ”Taci, cine ești tu să comentezi? Oricum vei ajunge în iad.””

(Copil LGBTQI+_2025)

„Dacă reprezinți comunitatea LGBTQI+ și spui deschis celorlalți ce simți sau cine ești, mulți te judecă, râd sau chiar te ceartă. Asta nu e libertate de opinie, e frică. E greu să fii sincer când știi că oamenii nu te vor accepta.” **(Copil LGBTQI+_2025)**

Dreptul la asistență medicală

În general, serviciile medicale sunt accesibile și gratuite pentru copii, însă în instituțiile medicale au loc multe acte de discriminare față din grupurile LGBTQI+. În timpul consultului, unii medici comentează faptul că pacientul face parte din comunitatea LGBTQI+, îi rușinează și fac glume de prost gust, bazate pe diverse prejudecăți. La fel, unii medici demonstrează o atitudine de neîncredere și depreciere, făcând aluzii că copiii intenționat aleg să se declare LGBTQI+, ca un gest de rebeliune, ca o formă de atragere a atenției celor din jur, și că aceste gânduri/emoții/comportamente ale copiilor sunt trecătoare și există doar la ei în cap, nu în realitate. În consecință, copiilor le este dificil să ceară ajutor medical,

mai ales psihologic, știind că deseori trebuie să se explice și să se simtă rușinat pentru cine este.

„Unii medici nu te ascultă, nu sunt răbdători și te tratează superficial. Dacă ești mai emotiv, e și mai greu. Nu toți înțeleg depresia, anxietatea sau faptul că ai nevoie de sprijin psihologic.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

„În ceea ce privește sănătatea mintală, situația e și mai complicată. Adesea, ți se spune că e doar la tine în cap, indiferent dacă vorbim de orientarea sexuală sau de o boală/tulburare mintală. Ești luat în glumă, afirmând că îți va trece “rebeliunea.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

Medicii nu sunt pregătiți să abordeze și să discute liber cu pacienții aspecte legate de identitatea de gen, într-o manieră pozitivă. Mulți din ei aleg să tacă și pretind că nu cunosc faptul că copilul e din comunitatea LGBTQI+, deși acest aspect trebuie de luat în considerare pentru a asigura servicii individualizate și calitative. Copii au raportat și cazuri când medicul din principii personale a refuzat acordarea ajutorului medical, din considerentul orientării sexuale netradițională a copilului-pacient.

„Există o atitudine de scârbă față de copiii din LGBTQI+.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

„Medicul poate refuza să te consulte sau în timpul controlului medical, face remarci urâte, special, ca să te simți incomfortabil.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

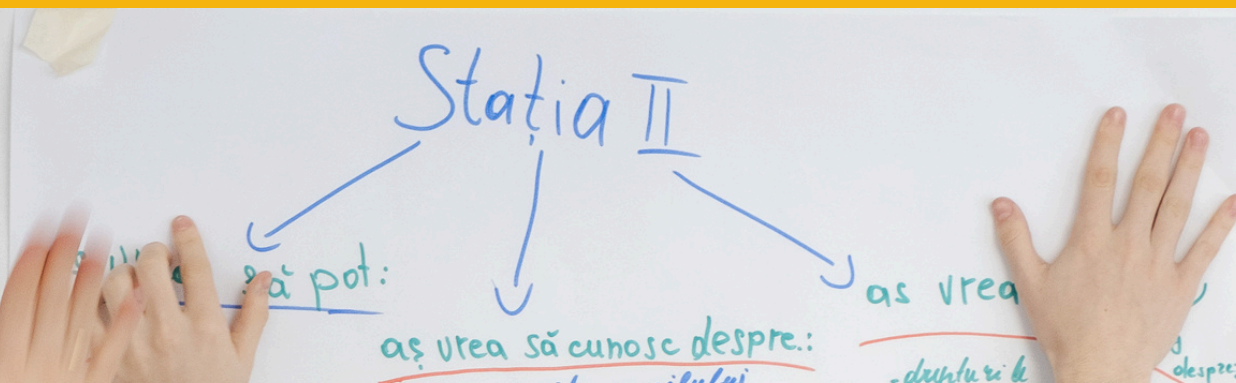
Alte drepturi

În școală, în instituții, copiii transgender și non-binari sunt numiți și tratați conform numelui și genului din actele oficiale, nu conform identității sale de gen, astfel copiii se simt intimidați și nerespectați.

Copiii din comunitatea LGBTQI+ le este deseori încălcat dreptul la viață privată, intimitate și egalitate. Viața lor este expusă criticilor, inclusiv în mediul online, și aproape permanent li se aduc acuzații că încalcă normele morale, impuse de societate, respectiv integrarea lor socială este destul de limitată.

„Dacă ești diferit – mai sensibil, altfel decât „norma” din societate, sau ești parte din comunitatea LGBTQI+, nu ai aceleași drepturi, care sunt scrise pe hârtie, realitatea e mult mai dură.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

„Nu ai dreptul la viață privată, trebuie să te ascunzi, căci dacă nu te ascunzi, oamenii te acuză și te mai postează pe rețele sociale.”
(Copil LGBTQI+ _2025)

III. DREPTURILE ȘI LIBERTĂȚILE CIVILE

1. Situația copiilor apărători ai drepturilor omului

Pe baza unei activități de advocacy pe termen lung desfășurate de către Platforma Copiilor încă de la Ziua Discuțiilor Generale din 2018, copiii apărători ai drepturilor omului (CADO) încep să fie recunoscuți în Republica Moldova, iar prevederi relevante au fost incluse în Legea privind drepturile copilului din 2023.

Totuși, copiii nu cunosc nicio acțiune concretă întreprinsă până acum de Guvern pentru a implementa aceste prevederi.

Problemele ridicate de copii în cadrul Evaluării Periodice Universale și în discuțiile cu Raportorul Special pentru Apărătorii Drepturilor Omului rămân neschimbate.

COPIII CARE ÎȘI ASUMĂ ROLUL DE APĂRĂTORI AI DREPTURILOR OMULUI SUNT...

...**ignorați sau nu sunt luați în serios de autorități**

„Nu sunt sigură că mă vor asculta, știu că opinia mea nu va fi luată în considerare.”
(UPR Factsheet PC 2021)

„Există stereotipuri că tinerii/adolescenții nu sunt capabili să înțeleagă și să se exprime.”
(DGD Submission PC APSCF 2018)

...**etichetați drept „provocatori”**

„Copiii care raportează, atunci când le sunt încălcate drepturile, sunt considerați needucați.”
(DGD Submission PC APSCF 2018)

„Un participant la un protest Fridays for Future ne-a spus: „Subiectul acesta este tratat superficial în mass-media. Nu se spune nimic despre reacția autorităților. Nici despre documentul pe care l-am atașat e-mailului [ca invitație]. Iar la final, oamenii din fața televizorului văd protestul nostru ca pe oricare alt protest și niște tineri revoltați”.
(UPR Factsheet PC 2021).

...amenințați și pedepsiți – mai ales în școli

„După grevă, administrația unei școli din care au participat mai mulți elevi la grevă, a adunat toți elevii și i-au amenințat cu exmatricularea sau cu neadmiterea la examenul final, pe cei care au participat în timpul orelor.”

(UPR Factsheet PC 2021)

„Profesorii au pedepsit întreaga clasă, iar acest lucru mi-a stricat relațiile cu colegii.”
(DGD Submission PC APSCF 2018)

„Dacă vrei să spui ceva [critic] profesorului, atunci îți scad notele.”
(DGD Submission PC APSCF 2018)

...sunt adesea supuși violenței verbale și uneori fizice

Dacă ești implicat în apărarea drepturilor, adulții din școală își schimbă atitudinea și devin mai agresivi față de tine. Ești intimidat, amenințat și abuzat. Copiii au fost abuzați pentru că au luat atitudine în favoarea anumitor drepturi.

„Un grup de copii apărători ai drepturilor omului și-au anunțat adunarea la autoritățile publice locale, conform regulilor, dar „nu a fost prezent niciun polițist care să asigure siguranța și protecția în timpul protestului. Un bărbat în stare de ebrietate a atacat un tânăr, iar o femeie ne-a înjurat. A fost foarte umilitor.” (UPR Factsheet PC 2021).

**...identitatea lor este expusă public de autorități,
ceea ce îi pune în pericol**

*„După cercetarea Consiliului Național al Elevilor, în școală a avut loc un control. Administrația a dat vina pentru acest control pe elevul care reprezintă școala în Consiliul Național al Elevilor.”
(Report SRHRD PC 2022)*

Copiii apărători ai drepturilor omului care iau atitudine pentru drepturile persoanelor LGBTQI+ raportează riscuri sporite, inclusiv hărțuire, discriminare și stigmatizare.

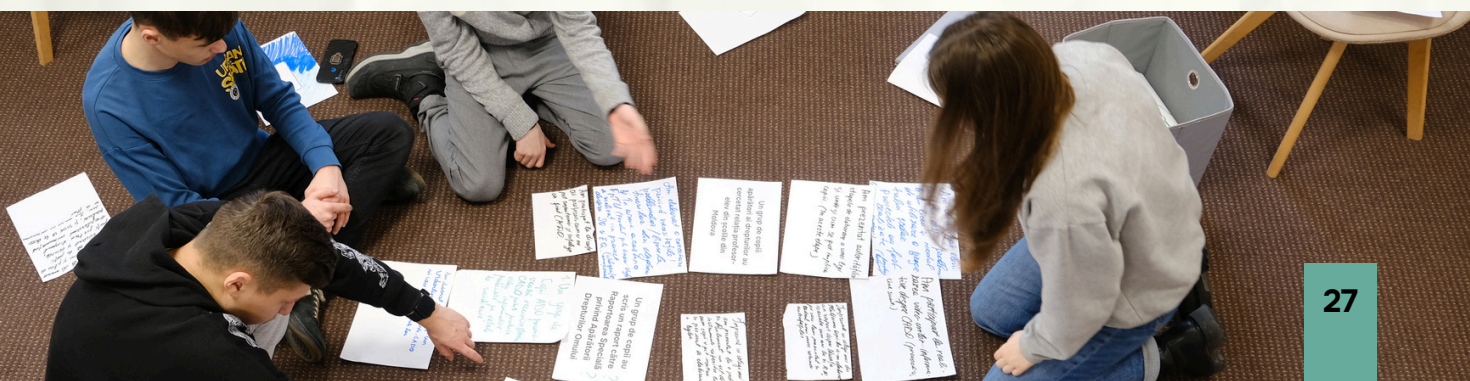
*„Nu putem vorbi liber despre LGBTQI+ în școli, în comunitate, pentru că, dacă aperi drepturile persoanelor LGBTQI+, ești considerat automat ca făcând parte din comunitate, iar în țara noastră acest lucru este un subiect tabu. Ești supus bullying-ului, atât online, cât și offline, inclusiv din partea personalului școlar. Iar cei din jur îți încalcă intimitatea fără permisiune.”
(UPR Factsheet PC 2021)*

Copiii apărători ai drepturilor omului care se confruntă cu consecințe negative în urma activismului lor solicită rar sprijin sau protecție. Deși unii cunosc existența sistemelor de protecție a copilului, mulți nu au încredere că aceste mecanisme pot oferi un sprijin real – sau adecvat – ba chiar se tem că intervenția ar putea agrava situația). Alții spun că nu cunosc nicio structură de protecție specifică apărătorilor drepturilor omului. Accesul la justiție lipsește, de regulă, atât din educația formală, cât și din cea informală privind drepturile omului. În școli, copiii învață despre drepturile lor doar la nivel teoretic, însă adesea nu primesc îndrumări despre ce să facă – sau unde să se adreseze – atunci când aceste drepturi le sunt încălcate.

„În școală vorbim despre activism, implicare civică, dar școala nu ne sprijină să participăm... Dimpotrivă, ne opresc, ne marginalizează, ne impun limite...” (UPR Factsheet PC 2021)

„Când nu ne iau în serios și nu ne informează, ne limitează posibilitățile de acțiune și exprimare a opiniilor. Dacă ne-ar lua în serios, ne-ar informa și ne-ar crea oportunități de implicare.” (UPR Factsheet PC 2021)

În cele din urmă, în cadrul celui de-al treilea ciclu al Evaluării Periodice Universale, în 2022, Republicii Moldova i s-a recomandat – și a acceptat – să elaboreze o Lege comprehensivă privind apărătorii drepturilor omului. Platforma a pledat pentru includerea drepturilor copiilor apărători ai drepturilor omului în această lege, cu sprijinul Avocatului Copilului și al societății civile. Cu toate acestea, copiii nu cunosc nicio evoluție concretă în această privință.

**IV. PROTECȚIA
ÎMPOTRIVA
ORICĂREI FORME
DE VIOLENȚĂ**

1. Violența fizică și emoțională față de copii

De cele mai multe ori, violența este o formă de educare sau de disciplinare folosită de cadrele didactice. Elevii relatează că sunt frecvent expuși la comportamente violente din partea cadrelor didactice, inclusiv lovituri cu arătătorul sau cu alte obiecte, tras de păr, lovituri în cap sau alte forme de agresiune fizică.

„Fetele sunt trase de păr de către profesori.” (PC_2025)

„Cu arătătorul pe băieți cel mai des îi lovește, pe fete cu unghia le pișcă.” (PC_2025)

„Un elev a fost lovit cu capul de tablă de către profesoară pentru că nu știa răspunsul.” (PC_2025)

„Profesoara ne bate cu arătătorul, mai ales băieții că sunt obraznici.” (PC_2025)

„Profesoara a rupt tabla de capul unui elev și a rupt rigla la spatele altui elev, a tras copii de urechi până la director, chiar dacă copii nu au făcut nimic.” (PC_2025)

Comportamentele violente ale cadrelor didactice îi afectează pe elevi, fizic și emoțional. Unii copii le povestesc părinților despre ce li se întâmplă la școală, dar există tendința adulților de a învinui copii pentru abuzul suferit. Astfel, unii părinți susțin violența ca o formă de educație și disciplinare. Doar în cazurile grave de abuz, părinții raportează administrației școlii.

„Chiar dacă le spunem la părinți, oricum profesorii le zic că ”copii nu asculta și nu învață””.
(PC_2025)

„O profesoara l-a bătut pe un băiat în fața clasei până când s-a scăpat pe el. Au venit la școală părinții, apoi profesoara s-a mai calmat.” (PC_2025)

Pe lângă violența fizică, elevii raportează frecvent jigniri, țipete și critici distructive din partea profesorilor.

„Uneori, ni se spune că vom ajunge un nimeni, că nu vom putea realiza nimic. Îți distruge visurile și mintal te distruge.” (PC_2025)

2. Violența sexuală față de copii

Unii profesori, în special bărbați, dar există și femei, ating, aruncă priviri neplăcute elevilor și le spun întrebări care îi incomodează. Din această cauză, unor copii le este neplăcut să vină la lecțiile predate de acești profesori.

Există cazuri când elevii raportează aceste comportamente la administrația școlii sau la direcția de învățământ, dar nu se iau măsuri. Mai mult, copii au relatat că în asemenea cazuri nu sunt luați în serios, iar în alte situații le cer copiilor multe explicații și dovezi. Astfel, elevii nu mai au încredere să raporteze cazurile de orice formă de abuz.

„Profesorul de educația fizică atingea fetele și nu s-au luat măsuri. El mai predă în școală, chiar dacă s-a făcut plângere.” (PC_2025)

„Glume proaste și complimente cu tentă sexuală sunt spuse de profesori către eleve, chiar și invitații la întâlniri în doi, la fumat au fost etc.” (PC_2025)

*„Profesorul de ghitară mă întreba dacă mă uit la filme porno sau dacă îmi place băutura.”
(PC_2025)*

„Profesorul de vioară, cel nou, atingea o fata, o dezbrăca. Ea îi spunea că va anunța părinții, iar el zicea că ea îl provoacă cu ținuta ei și apoi ea tăcea. El a fost scos din funcție.” (PC_2025)

Fetele din familii cu venituri reduse sunt mai des expuse la cazuri de abuz sexual, fiind manipulate cu recompense financiare.

*„Coordonatorul de dans al copiilor pleacă cu ei peste hotare și se spune în sat că el doarme în pat cu fetele, le atinge. Iar scuza – el vă duce peste hotare să vedeți lumea.”
(PC_2025)*

*„Paznicul de la casa de cultură plătește bani fetelor, care sunt mai vulnerabile, în schimbul relațiilor sexuale și apoi le umilește și se lauda cu asta prin sat.”
(PC_2025)*

3. Violența față de copii în mediul online

Profesioniștii din școală care evită să discute deschis și permanent despre violența față de copii în mediul online, o fac din următoarele motive: nu dețin suficiente informații și nu se simt pregătiți să răspundă la întrebări, consideră că este un subiect ce trebuie discutat în afara lecțiilor /școlii sau nu conștientizează pericolele și sunt siguri că elevii știu cum să utilizeze tehnologiile în mod sigur și nu vor ajunge să fie victime.
(PC_Lanzarote_raport_2018)

„Unii părinți ne îndeamnă ca să vorbim la școală despre asta. Iar la școală, ne spune ca să vorbim cu părinții acasă sau în altă parte.” (PC_2025)

„Când avem o dificultate în mediul online și întrebăm profesoara ce să facem, ea ne răspunde Voi știți ce trebuie să faceți.”, pentru că ea singură nu știe ce e de făcut.” (PC_2025)

„Am solicitat o lecție pe acest subiect, ca să învățăm, dar deși administrația a promis că vor organiza, nu s-a mai făcut.” (PC_2025)

„Nu se prea vorbește despre asta în instituție, foarte superficial. Polițiștii vorbesc despre siguranța în mediul online și ating și acest subiect.” (PC_2025)

Într-o măsură mică, elevii sunt învățați să raporteze cazurile de abuz în mediul online. Deseori, profesorii învinuiesc și blamează copiii sau părinții, pentru situațiile de abuz, care se întâmplă și devin cunoscute publicului, utilizând expresii precum „a căutat-o singură”, „ea e vinovată”, „tare ți-a trebuit să faci fotografia aceea”. În plus, unii profesori le recomandă copiilor să povestească despre cele întâmplate doar părinților și să nu apeleze la profesioniști, întrucât astfel, ar crea o imagine proastă școlii sau clasei. (PC_Lanzarote_raport_2018)

„Copiii nu știu unde să raporteze aceste cazuri.” (PC_2025)

„Suntem învinovățite că le scriem. Un bărbat trimitea fotografii nud prietenei și îi cerea și ei poze.” (PC_2025)

V. DREPTUL LA SĂNĂTATE

1. Lipsa accesului și a calității serviciilor de sănătate, inclusiv a celor de sănătate mintală

Lipsa accesului la serviciile medicale

Nu în toate satele există personal medical, aceeași medici deservește mai multe localități sau doar în centrele raionale. Astfel, deseori copii nu au acces la ajutor medical în cazuri mai urgente. Lipsa personalului medical este o problemă și în școli, grădinițe.

*„Lipsește personal medical în sate, nu este medic de familie, trebuie să te duci în raion”
(PC_2025)*

„Unui copil nu i s-a acordat ajutor medical corect și i s-a pus viața în pericol.” (PC_2025)

„În mediul rural, accesul la servicii medicale este limitat. Copiii nu beneficiază de medicamente necesare și medici specialiști.” (PC_2025)

*„La grădinița din localitate nu este medic pentru copii, el vine doar pentru o oră. Același medic lucrează la școală, grădiniță, centrul de plasament.”
(PC_2025)*

Calitatea serviciilor medicale

În unele cazuri, diagnosticul sau tratamentul indicat de medici nu corespunde cu simptomele, pe care le descriu copii în timpul consultului. Simptomele nu sunt ascultate și luate în serios de către personalul medical. Multe fete au relatat că au trecut prin astfel de situații și au menționat frustrarea de a nu fi crezute atunci când știu că ceva nu este în regulă.

„O fată s-a dus la medic și s-a plâns de o problemă de sănătate. A zis că e vârsta și că va trece. Apoi, de câte ori s-a mai adresat, aceleași recomandări a primit.”
(PC_2025)

„Nu este un cadru medical suficient de pregătit în școli, ceea ce încalcă dreptul elevilor la sănătate.” (PC_2025)

„Când am trecut controlul medical oftalmologic la vârstă mică, nu s-a observat că am o problemă de vedere și când am crescut s-a agravat.” (PC_2025)

„Asistentul medical la noi în școală are programul de lucru de la orele 9 la 12. Ne propune Noșpa și Valeriana (tipuri de medicamente) la toate problemele de sănătate sau ne spune: „puteți să răbdați, eu nu vă pot face nimic”. ” (PC_2025)

„Când avem menstruație, medicul nu ne crede că ne simțim rău, când ne ducem să ne luăm scutire pentru educația fizică.” (PC_2025)

Sănătatea mintală

Nu în toate instituțiile de învățământ activează un psiholog școlar. În acele instituții în care este psihologul școlar sunt identificate mai multe dificultăți ce îi stopează pe mulți copii să i se adreseze: elevii nu au încredere să discute cu acesta, deoarece nu se respectă confidențialitatea; psihologul școlar nu este disponibil pe parcursul programului școlar; stereotipurile/glumele precum că elevii care se adresează la psiholog au probleme mintale.

„Psihologul nu poate să te primească oricând, (la un moment convenabil pentru copil) trebuie să anunț diriginta și părinții. E greu singur să te adresezi direct la psiholog. El lucrează cu copii care au anumite dificultăți și nu e disponibil pentru toți copiii.”
(PC_2025)

„Dacă intri la psiholog, toți te văd. Uneori, vine profesorul în clasă și spune la toți ce probleme are eleva care a fost la psiholog.”
(PC_2025)

„Dacă te duci la psiholog se fac glume ca ești bolnav, cred ca nu ești ok. Ca să eviți glumele, nu te mai duci la el.” (PC_2025)

„Dacă discuți cu diriginta, profesoara de istorie, coordonatoarea consiliului de elevi, psiholog, nu prea sunt de încredere, spui la unul și știe toată școala.” (PC_2025)

Este prezentă o lipsă de încredere din partea copiilor în a discuta despre emoții atât cu părinții, cât și cu profesorii. Copiii evită să pună în discuție subiecte legate de sentimente/emoții, relații cu semenii și de dragoste, deoarece adulții nu manifestă deschidere pentru a discuta, nu cunosc sau nu au competențe de a aborda deschis și respectuos aceste subiecte. (Raport_PC_IE_2024)

Din acest motiv, mulți copii aleg să discute despre problemele sale emoționale cu Chat GPT. În opinia lor, primesc un răspuns rapid și de susținere, fără ca să-i judece.

„El e programat ca să îți răspundă – îmi pare rău că ți s-a întâmplat acest lucru, când tu îi povestești ceva de rău.” (PC_2025)

Aceste experiențe evidențiază ceea ce lipsește în sprijinul psihologic oferit copiilor de către specialiști. AI oferă ceea ce așteaptă copiii de la un specialist: suport emoțional imediat și într-un mod rapid, validarea emoțiilor, păstrarea confidențialității etc. De asemenea, această constatare ridică semne de întrebare cu privire la modul în care copiii sunt ghidați să folosească instrumentele AI într-un mod sigur și responsabil.

2. Condițiile de igienă și sanitație în școală

Din 2017, copiii din Republica Moldova, la inițiativa Platformei Copiilor – au militat pentru îmbunătățirea toaletelor din școli. Deși Guvernul a crescut finanțarea (inclusiv ca răspuns la pandemia de COVID-19), copiii din întreaga țară – în special cei din mediul rural – raportează că problemele persistă și în anul 2025.

În toaletele școlare nu respectă reglementările naționale și standardele internaționale.

Toaletele nu sunt accesibile

Deși sunt școli în care există veceuri în interiorul clădirii școlii și în afara ei, copiii spun că sunt situații când cele interne sunt închise și elevii trebuie să meargă la cele de afară. Toaletele interne sunt deschise atunci când „au loc controale sau seminare”.

(PC_raport_2018)

Sunt cazuri în care veceul băieților este localizat în afara clădirii școlii, iar al fetelor în interior. În multe situații, toaleta băieților este închisă ca pedeapsă, și ei sunt nevoiți să meargă la toaleta din curtea școlii. **(PC_raport_2018)**

„Băieții nu se duc la veceu în interior, dar se duc la veceurile de afară.” (PC_2025)

„Sunt renovate, dar încuiate și oricum copiii merg afară.” (PC_2025)

„Când băieții fac ceva rău, adulții le închid cabinele de veceu și îi trimit afară.” (PC_2025)

Distanța dintre școală și toaletă este destul de mare, iar pe timp de iarnă este destul de dificil de ajuns acolo.

Acolo nu există apă potabilă, hârtie igienică, săpun

3 din 4 copii, spun că în toaleta școlară nu există niciodată hârtie igienică, iar mirosul urât persistă. Chiar dacă 90% din copii spun că există lavoare la care pot să-și spele mâinile, 70% din copii spun că aproape niciodată nu există săpun la lavoar.

(PC_raport_2018)

Accesul la apă potabilă în școală este dificil pentru 43% din respondenți; 27% dintre aceștia nu au apă potabilă în școală, iar 15% au doar uneori. **(PC_raport_2018)**

„Trebuie să vii cu apa de acasă sau să mergi s-o cumperi la magazin.” (PC_2025)

*„Cei mici măcar mai beau un ceai la cantină. Cei mai mari trebuie să-l cumpere.”
(PC_2025)*

„Nu avem veceu în școală, este situat afară. Acolo este murdar și se simte un miros înțepător.” (PC_2025)

Toaletele nu sunt sigure.

Copiii nu se simt în siguranță și nu au intimitate când merg la toaletă: de cele mai dese ori, ușile existente sunt transparente, fără lacăt sau cu lacătul stricat. La unele cabine de veceu, geamurile sunt prea mari, iar prin ele alți oameni pot privi elevii care merg la toaletă. Există cazuri când toaleta fetelor nu e bine delimitată de cea a băieților, peretele dintre acestea fiind incomplet. Sunt frecvente cazurile când toaletele sunt folosite de persoane străine, mai ales când toaleta e amplasată afară. Astfel, elevilor le e frică să se ducă la toalete pentru că există riscul de a fi abuzați. De asemenea, în numeroase cazuri de consum de tutun și alcool în toaletă de către copii, deși este interzis.

„Nu sunt sigure toaletele – foarte puțin spațiu în cabină, gaură e mare, ușa nu se încuie la cabină, sau nu sunt ferestre ca să se aerisească sau se vede totul pe fereastră.”
(PC_2025)

„Nu sunt cabine suficiente, într-o cabină sunt depozitate toate lucrurile pentru curățenie și nu o poți folosi.” **(PC_2025)**

Veceurile sunt foarte deteriorate, nu au uși, nu sunt robinete, pereții desenați, miros insuportabil.” **(PC_2025)**

„Ba sunt deschise, ba închise, strângem bani să le renovăm, dar nu ne putem folosi de ele normal. Nu e apă caldă, nu e hârtie, nu e săpun, canalizarea repede se înfundă.”
(PC_2025)

Plângerile și solicitările copiilor de a schimba situația nu sunt ascultate de administrația școlară

Elevii sesizează administrația și profesorii despre situațiile de încălcare a siguranței lor sau despre starea toaletelor, dar de cele mai dese ori, adulții nu reacționează.

„Profesorii nu vor să ne asculte și spun că sunt problemele noastre. În fiecare zi se înfundă canalizația, miroase urât și din acest motiv, când am nevoie să merg la veceu, mă duc merg, pentru că trăiesc aproape de școală.” **(PC_2025)**

„Am vrut să acoperim geamul cel mare de la cabina, dar ne permite administrația școlii să facem asta.” **(PC_2025)**

„Spațiu dintre podea și ușă este prea mare și ușa nu e suficient de înaltă, asta permite băieților să filmează fetele. Cabinele sunt comune, directoarea nu vrea să ia măsuri, și spune că e normal.” **(PC_2025)**

Toaletele nu sunt adaptate nevoilor copiilor și drepturilor fetelor

Toaleta profesorilor este dotată cu săpun, hârtie igienică, apă curgătoare la robinet și lavoar, precum și sunt asigurate condiții de intimitate. În unele școli, veceul profesorilor este localizat în interiorul școlii, iar al elevilor este afară.

În unele instituții, s-a pilotat ideea instalării unei boxe pentru produsele de igienă menstruale în toaletele fetelor. După ce produsele din boxă s-au terminat, stocul nu s-a suplinit sau produsele au fost mutate în cabinetul medical, unde elevele nu întotdeauna au acces.

Salutări din școala mea

„Dozatorul pentru absorbante este, dar nu este umplut. A fost instruire despre cum folosim dozatoarele, dar nu în toate școlile se respectă, sunt doar în unele școli cu veceuri renovate.”
(PC_2025)

3. Educația sexuală în școală

Conform Organizației Mondiale a sănătății (OMS), sănătatea sexuală comprehensivă reprezintă o stare de bine emoțională, mentală și socială legate de sexualitate. (OMS, 2006). Educația sexuală comprehensivă include 5 aspecte: senzualitatea, intimitatea emoțională, identitatea de gen, sănătatea reproducerii, protecția față de abuz sexual.

Începând cu anul 2020, Platforma Copiilor a cercetat cum are loc educația sexuală în școală și a promovat un set de recomandări despre cum se poate face diferit.

Potrivit cercetării și monitorizării pe termen lung realizate de copii, subiecte legate de educația sexuală sunt desfășurate sporadic în clasele a VIII-a și a IX-a, în cadrul orelor de biologie, dezvoltare personală sau educație pentru sănătate. De obicei, la aceste lecții, discută schimbările fiziologice din timpul pubertății, despre prevenirea sarcinii în

adolescență. Totuși, schimbările fiziologice și emoționale prin care trec copiii încep mult mai devreme, încă din clasa a IV-a, iar lipsa unei educații sexuale adaptate vârstei le poate afecta dezvoltarea armonioasă.

„În clasa a 9-a este un capitol și 3 teme: ITS, sarcină, sănătatea reproductivă.”
(PC_2025)

„Aceste aspecte, nu se abordează în toate instituțiile, se fac selecții în bază de gen și doar în clasa a 8-a sau a 9-a, maximum, cu fetele mai mari se discută, doar metode contraceptive.”
(PC_2025)

În multe cazuri, discuțiile despre sănătate reproductivă sunt organizate separat pentru fete și băieți, dar mult mai frecvent sunt organizate doar pentru fete, cu scopul de a le responsabiliza mai mult în amânarea debutului sexual și în prevenirea sarcinii în adolescență.

„Vorbesc doar ce se întâmplă cu corpul fetelor, nu și al băieților.” (PC_2025)

„La lecții, o dată au vorbit despre pubertate cu fetele, dar nu și cu băieții.”
(PC_2025)

„Ai grijă să nu fii gravidă – mesajul cheie transmis de adulți. Și se pune responsabilitatea pe umerii fetelor.” (PC_2025)

De asemenea, mulți părinții consultați de copiii, observă că maturizarea sexuală biologică a copiilor este mult mai devreme acum, decât în cazul generațiilor anterioare, iar educația sexuală trebuie să se potrivească cu acest nou ritm biologic.
(Report_PC_sexuality_ed._2021)

În același timp, adolescenții se gândesc și la aspectele emoționale, care nu sunt abordate. Astfel, ei își doresc să se vorbească despre alte riscuri, precum: abuzuri sexuale, discriminare, violență, și se gândesc la aceste tematici când abordează educația sexuală.
(Report_PC_sexuality_ed._2021).

„Ne informăm despre asta pe internet, e complicat să te informezi, acasă nu poți vorbi și la școală la fel.” (PC_2025)

Consultările copiilor cu profesorii arată că mulți profesori conștientizează rolul lor esențial în educația sexuală și sunt dispuși să și-l asume. Totuși, aceștia menționează lipsa pregătirii profesionale și personale adecvate: nu dispun de suficiente informații, nu au timp alocat în programul lecțiilor, nu știu cum să adapteze conținutul la nivelul de vârstă al elevilor.

În discuțiile cu copiii, autoritățile, precum Ministerul Educației și Cercetării, și-au exprimat angajamentul de a colabora pentru a include unele elemente ale educației sexuale cuprinzătoare în anumite discipline școlare. Totuși, anumite teme esențiale pentru copii, precum identitatea de gen, intimitatea emoțională, prevenirea abuzului sexual sau

senzualitatea, rămân încă subiecte tabu, considerate sensibile din punct de vedere politic, deoarece factorii de decizie par să acorde prioritate imaginii politice în detrimentul drepturilor copiilor. Totodată, există o lipsă de colaborare și pasare de responsabilitate dintre Ministerul Sănătății și Ministerul Educației și Cercetării ce ține de asigurarea dreptului la educație și informare privind aspectele educației sexuale.

VI. DREPTURILE COPILULUI ȘI MEDIUL ÎNCONJURĂTOR

1. Problemele de mediu

CO₂

Discuțiile dintre copii arată că gradul de conștientizare a problemelor de mediu în rândul copiilor este redus, deoarece în familie, la școală și în alte medii, nu se discută despre cum îi afectează pe copii problemele de mediu. Totuși, copiii semnalează o serie de probleme de mediu care le afectează direct sănătatea, siguranța și calitatea vieții lor. Aceste probleme sunt:

Acces redus la apă potabilă

„Când plouă, deșeurile ajung în apele subterane și fântânile sunt contaminate.” (PC_2025)

„O profesoară a spus că țevile trec prin cimitir și substanțele nocive ajung în ape.” (PC_2025)

„Într-o zonă din sat, nu sunt conducte și iau apă doar din fântâni, fără robinete.” (PC_2025)

Poluarea și gestionarea a deșeurilor

„Gunoiul e aruncat în locuri neamenajate, se descompune, miroase urât, mai ales vara.”
(PC_2025)

„Nu se sortează deșeurile, chiar și acolo unde există tomberoane separate.” (PC_2025)

„Se întâmplă că izbucnesc incendii ale deșeurilor.” (PC_2025)

„Noi respirăm aerul care vine de la gunoi, ne putem îmbolnăvi.” (PC_2025)

Calitatea alimentației

„Seceta afectează recolta, pâinea se scumpește, mâncarea e mai puțină și mai nesănătoasă.”
(PC_2025)

Creșterea temperaturilor

„În clasă e cald și e greu de concentrat și unii profesori nu ne permit să bem apă în timpul lecțiilor.” (PC_2025)

„Când ai să mă vezi pe mine că bei apă, atunci să bei și tu – ne spune profesoara.”
(PC_2025)

„Sunt tăiați copacii, nu mai este umbră, riscăm insolații.” (PC_2025)

„Copiii nu se mai joacă afară, din cauza căldurii insuportabile și lipsei de spații verzi.” (PC_2025)

„Stația de epurare nu e modernă – miroase urât, copiii învață acolo, e imposibil de respirat.”
(PC_2025)

Fenomene meteo extreme (precipitațiile abundente, inundațiile sau perioadele de secetă)

„Au fost inundații și nu puteam ajunge la școală.” (PC_2025)

„Fără apă nu putem face igiena personală, la noi nu este apă suficientă pe timp de secetă.”
(PC_2025)

2. Educația ecologică în școli

În unele instituții sunt organizate lecții opționale de educație ecologică, proiecte sau activități de salubritate, însă în multe cazuri, educația ecologică lipsește sau este abordată superficial în cadrul lecțiilor de biologie sau geografie. În cadrul orelor existente, se abordează teoretic problemele de mediu la nivel global, precum: încălzirea globală, topirea ghețarilor sau poluarea oceanelor. Aceste discuții nu sunt raportate la contextul național sau local, mulți copii nu înțeleg deplin de impactul schimbărilor climatice asupra mediului și vieții lor și nu sunt încurajați să reflecteze și să aplice soluții care sunt sustenabile și cu impact.

Există cazuri în care copiii sunt conștienți de problemele de mediu, dar nu știu ce acțiuni să întreprindă. Totodată, părinții, profesorii nu sunt pregătiți să răspundă la întrebările lor.

„Am avut un curs opțional, dar profesoara nu îl consideră important.” (PC_2025)

„Facem curățenie doar în cadrul zilelor tematice – greblăm terenul sau vopsim bănci.” (PC_2025)

Când mișcarea „Fridays for Future” era în plină desfășurare, copiii și tinerii din Moldova s-au implicat foarte activ – au fost formate două grupuri în cele mai mari două orașe din țară. De asemenea, unii membri ai Platformei s-au alăturat acestei mișcări.

Unul dintre grupuri a folosit această oportunitate pentru a verifica dacă planurile de acțiuni locale includeau prevederi pentru combaterea schimbărilor climatice și au luat măsuri pentru a se asigura că autoritățile locale își îndeplinesc obligațiile.

Grupurile au pus accent pe necesitatea unei educații ecologice mai eficientă în sistemul educațional.

VII. DREPTUL LA EDUCAȚIE

1. Taxe informale

Deși statul este obligat să asigure tuturor copiilor dreptul la educație gratuit, totuși în instituțiile de învățământ sunt taxe neformale pentru: materiale didactice, reparație, decoruri, cadouri, ziua profesorului, balul de absolvire etc.

„Pe un elev nu l-au invitat la balul de absolvire, pentru că nu a putut să își achite albumul și alte contribuții.” (PC_2025)

„Se strâng bani - ziua profesorului - au strâns de la toți elevii din școala.” (PC_2025)

„Pentru reparații, canapele, sărbători, primul și ultimul sunet, cadouri la sărbătorile de iarnă, pentru copii nevoiași, de Crăciun de Secret Santa, întâlnirea cu absolvenții, Anul Nou, zile de naștere pentru elevi, bani de absolvire.” (PC_2025)

„Avem club de robotică și dacă noi cerem bani pentru întreținere, spun că nu au, dar pentru o table interactive au avut bani, deși la noi mai era urgent.” (PC_2025)

„La limba romana ne-a pus să strângem bani, fără ca să spună pentru ce, și nu a mai cumpărat nimic profesoara, dar bani am dat.”(PC_2025)

Elevii care nu pot contribui financiar sunt adesea discriminați și stigmatizați, inclusiv de către profesori. Pentru a-i proteja, unii colegi aleg să le acopere contribuția sau să ascundă cine nu a plătit. Aceste situații duc la neînțelegeri în colectivul clasei. În unele cazuri elevii care nu au contribuit financiar sunt excluși de la activități sau evenimentele organizate în școală.

„Copiii care nu dau bani sunt discriminați, numiți, abuzați, uneori ascundem cine nu dă.”
(PC_2025)

„Unii elevi nu au bani și au renunțat să facă balul de absolvire și toți le zic: ”chiar nu ai 10 lei să dai”.” (PC_2025)

„Punem bani pentru dâșii, dar ei când au, nu vin să reîntoarcă la colegii care au pus în locul lor.” (PC_2025)

2. Transport

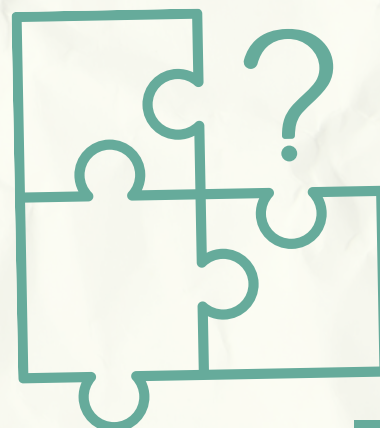
Deseori orarul transportului nu este adaptat la programul elevilor. Copiii sunt nevoiți să meargă acasă cu transportul public, mai ales atunci când au mai multe lecții sau activități extracurriculare.

„Autobuzul public nu așteaptă și nu duce copiii la școală, transport școlar inaccesibil, copilul nu a ajuns la activitate, transportul nu este organizat eficient.”
(PC_2025)

„Copiii care ajung la gară târziu din cauza lecțiilor, nu au cu ce merge acasă.”
(PC_2025)

3. Lipsa cadrelor didactice

Din cauza salariilor mici, în școli nu sunt suficiente cadre didactice, iar profesorii tineri nu doresc să vină în școală. Deficitul profesorilor afectează calitatea studiilor, dat fiind faptul că aceiași profesorii predă la mai multe discipline, în special pentru disciplinele moderne sau opționale.

„Foarte mulți profesori sunt la pensie, ei nu se pot adapta că totul se schimbă foarte rapid și asta deranjează, nici profesori nu sunt, nu merg studenții la pedagogie.”

3.1 CLASE SUPRAAGLOMERATE

De asemenea, clasele sunt supraaglomerate cu elevi, până la 36 elevi, ceea ce afectează procesul de învățare. Profesorii aleg să lucreze cu aceeași elevi, ceea ce pune presiune pe ei că trebuie să învețe tot materialul și le afectează relațiile cu alți colegi de clasă. De asemenea, nu sunt suficiente săli, elevii învață pe hol și/sau în două ture.

„Clasele sunt supraaglomerate de elevi și învățăm în 2 schimburi, sunt pe hol clase. Nici măcar pe holuri nu avem spațiu, suntem câte 36, 32, 28 elevi în clasă.”

(PC_2025)

„Profesorii găsesc o persoană pe care se axează, o încurajează și îi oferă multe oportunități, dar colegii nu o acceptă, este urâtă de toți, e singură, nu are relații bune cu clasa.”

(PC_2025)

„Elevul se teme să nu i se scoată nota bună, este nesănătos și pune presiune personală pe sine, dar este obosit, nu reușește fizic sau mintal, ceea ce afectează relația cu ceilalți elevi.”

(PC_2025)

„Unii elevi se acomodează cu faptul că este cineva care face totul, iar acea persoană trebuie să reușească mereu – ca și cum acesta ar fi scopul educației.” **(PC_2025)**

3.2 METODE DE PREDARE ÎNVECHITE

O dată cu pandemia, unele săli de clasă au fost dotate cu table interactive, televizoare. Totodată, au fost organizate un șir de instruiți pentru profesori despre cum să le utilizeze în timpul orelor. Cu toate acestea, profesorii au dificultăți în utilizarea tehnologiilor, unii recunosc, alții pretind că nu știu sau refuză să le folosească.

Există și exemple pozitive unde se folosesc metode interactive, precum prezentări PPT, aplicații interactive (Kahoot), studii de caz și activități practice în perechi sau în grupuri mici, dar acestea sunt aplicate sporadic, mai mult de către profesorii tineri. De cele mai multe ori, aceste metode sunt utilizate la obiecte, precum educația pentru societate sau dezvoltare personală.

„Studiu de caz mai ales la educația pentru societate, dezvoltarea personală: metode de cooperare cu colegii de bancă; se folosesc PPT; aplicații și site-uri - Kahoot, avem și activități practice și creative.” **(PC_2025)**

„La educația pentru societate temele sunt interesante, noi folosim metode moderne ca studii de caz, la fiecare lecție lucrăm în grup. Diferențiază metodele de lucru sunt diferite decât la alte lecții.” (PC_2025)

„La profesori în vârstă e mai ușor să ne citească din carte, decât să facă PPT.” (PC_2025)

„La educația pentru societate și dezvoltare personală avem timp să facem jocuri și e mai interesant.” (PC_2025)

Adesea orele sunt bazate pe metode tradiționale, focusate pe scris și citit și pe memorarea mecanică a conținutului din carte, ceea ce nu dezvoltă gândirea critică a copiilor. Mai mult, profesorii le cer elevilor să studieze individual tema și să rezolve exercițiile sau să adreseze întrebări, fără a să le fie explicată tema.

„Nu ne învață să gândim logic, ci învățăm să repetăm ca papagalul ce e scris în manual, cum se mai spune – zăbrim.” (PC_2025)

„Copii învață singuri din carte, profesoara ne spune: „la tema dată învățați singuri, dacă aveți întrebări la mine, mi le adresați”.” (PC_2025)

Participanții au remarcat că există o diferență între profesorii în ceea ce privește deschiderea lor pentru utilizarea metodelor de predare. Unii utilizează tehnologii în procesul de predare, iar alții, mai în vârstă opun rezistență, făcând comparație cu modul de învățare al generațiilor anterioare. Unii profesori folosesc metode interactive doar ocazional, atunci când se desfășoară lecții deschise.

„Sunt unii profesori care fac lecții interesante, folosesc tehnologiile informaționale, îți este a învăța lecția la ei, dar alții nu ca nu fac asta, ei știu, dar spun ca nu știu.”
(PC_2025)

„Unii profesori nu folosesc des metodele interactive, doar la lecții deschise.” (PC_2025)

„Profesorii care nu vor să folosească tehnologiile ne spun: noi pe vremea noastră, fără asta am învățat și părinții voștri la fel, au putut învăța, dar și voi veți putea.” (PC_2025)

Elevii sunt mai motivați să învețe subiectele pe care profesorii le corelează cu practica și cu viața de zi cu zi. Acest lucru se întâmplă rar și depinde de inițiativa fiecărui profesor.

„Tot ce spun și fac profesorii, este în teorie nu ne demonstrează cum vom avea nevoie de acele cunoștințe zi de zi.” (PC_2025)

4. Manuale, echipamente

Manualele școlare sunt învechite, elevii sunt obligați să le închirieze, deși nu le folosesc pentru că corespund cu programa școlară.

„Manualele nu sunt schimbate cu 15 ani în urmă.” (PC_2025)

„Eu la început de an cumpăr manualele, ele sunt vechi și le pun în dulap acasă, nu le folosesc.” (PC_2025)

„Noi plătim chirie pentru manuale.” (PC_2025)

Chiar dacă unele școli dispun de echipamente și laboratoare pentru orele de chimie, fizică și biologie, acestea sunt foarte rar folosite la ore.

„Laboratoare sunt pline, dar profesorii nu le folosesc și nu le aduc la lecții.”
(PC_2025)

„Nu avem destul echipament necesar.” (PC_2025)

„La chimie erau elemente stricte necesare, dar de curând s-a suplinit stocul.”
(PC_2025)

Participanții au menționat că programul școlar e prea încărcat, acest lucru e afirmat și de profesorii lor. De asemenea, schimbările bruște din curriculum provoacă elevilor confuzie și nesiguranță privind subiectele pentru examenele de absolvire.

„Programa școlară e încărcată și dificilă, chiar și profesorii ne zic: ”e prea mult pentru noi”.”
(PC_2025)

„La noi s-a spus că curriculum la Bacalaureat va fi după un anumite manuale, dar ne-au anunțat că se va schimba brusc și e tare rău asta”
(PC_2025)

„Dacă fac reforma curriculară să se gândească în așa fel ca cei care au învățat după programul vechi să susțină examenele după acel vechi, să facă schimbul treptat.”
(PC_2025)

„Unii elevi greu țin pasul cu curriculumul școlar.” (PC_2025)

5. Programa școlară

Orele de dezvoltare personală și educație pentru societate sunt adesea tratate superficial în școli, fiind înlocuite cu alte activități considerate mai importante, precum pregătirea la disciplinele de examen. Acest lucru reduce spațiul în care elevii pot discuta despre sine, despre relațiile cu ceilalți sau despre subiecte relevante dezvoltării lor emoționale.

„La dezvoltarea personală facem cu diriginta, în loc facem limba română, iar la final de semestru ne dă să bifam că am făcut temele.”
(PC_2025)

„Diriginta e profesoara de matematică și ea face matematica cu noi în loc de dezvoltare personală, dar e prea mult.” (PC_2025)

„Până în clasa a 9-a am făcut matematica în loc de dezvoltare personală sau ne pregăteam de ziua absolventului etc.” (PC_2025)

Subiectele abordate în timpul orelor de educație pentru societate sunt: nondiscriminare, ghidarea în carieră, pubertate și infecții cu transmitere sexuală. Totodată, unii elevi au menționat că li s-a spus că nu au alte drepturi în afară de dreptul la viață, ceea ce reflectă că cadrele didactice au o înțelegere limitată și eronată despre drepturile copilului/omului.

„Până în clasa a 5-a am avut manual de educația pentru societate, după nu. Am învățat despre non-discriminare, interculturalitate.” (PC_2025)

„Despre cum ne dezvoltăm, educația pentru societate e mai mult despre dezvoltarea în carieră.” (PC_2025)

„Profesoara spune că dezvoltarea personală e importantă – cum ne comportăm în situații de fracturi, teste despre profesii, cum să înțeleg mai bine personalitatea.” (PC_2025)

„Vorbind despre pubertate, boli cu transmitere sexuală, la fiecare lecție făceam jumătate biologie și jumătate educație pentru societate.” (PC_2025)

„Profesoara spunea că nu avem alte drepturi, doar dreptul la viață etc.” (PC_2025)

„Copiii pot să își cunoască drepturile, însă adulții din școală nu creează condiții în care aceștia să și le poată exercita – dimpotrivă, mai degrabă le încalcă drepturile.” (UPR Factsheet PC 2021)

6. Pauze

Adesea, elevii sunt ținuti la ore din timpul pauzelor, profesorii spunând „sunetul la pauză este pentru profesori, iar sunetul la ore este pentru elevi”. În acest fel, copii nu au posibilitatea de a se odihni între ore sau de a-și satisface nevoile personale, precum mersul la toaletă, să mănânce sau să bea apă.

În consecință, elevii au nevoie să iasă la toaletă în timpul orelor, iar profesorii nu le permit. Această restricționare le afectează capacitatea elevilor de a se concentra la ore și starea lor de bine. Mai mult, aceste reguli nescrise sunt aplicate diferențiat, în funcție de comportament sau de reușita școlară. Totodată, fetele au menționat că sunt afectate de aceste restricții, mai ales în timpul menstruației, când au nevoie mai des să meargă la toaletă.

„Profesorii ne reținem la pauză, ne spune că pauză ”sunetul la pauză e pentru profesori, nu pentru elevi.” Ne ține în clasa și ne reproșează că elevi nu au pauze. Sunt cazuri că la unii elevi le permite la toaletă, dar mie nu. ” (PC_2025)

„Profesorii nu ne permit să mergem la baie, mai ales fetelor. Cunoaște-ți că fetele în timpul menstruației are nevoie de mai multe ori să meargă la WC, dar ne reproșează de ce nu am mers la pauză.” (PC_2025)

„La pauze suntem reținuți de profesori și nu reușim să mergem la WC.” (PC_2025)

„Le permit copiilor care învață mai bine, ei sunt favorizați, iar unii care sunt mai obraznici nu ne permite să ieșim.” (PC_2025)

„Profesorii spun „la pauze nu ai putut, nu te poți ține oleacă ”sau „ce ești copil mititel”, dar la pauze au fost reținuți la ora precedentă.” (PC_2025)

